

plura eius generis officia, de quibus in parte speciali agetur diligenter.

SCHOL. De singulorum in episcopatu graduum originibus varie viri etiam doctissimi sentiunt. Ego ita statuo: Etsi apostolica ecclesiarum quarundam institutio ad conciliandum his quamdam præ ceteris auctoritatem nonnihil contulerit, omnem tamen ex illa auctoritatem repeti non posse. Etenim hæc una si causa statuatæ eminentioris dignitatis potestatisque, cur Hierosolymitana ecclesia prima omnium, et ab ipso Christo fundata (§. IV.) Caesareæ subdita sit? cur Antiochena ordine posterior est Alexandrina? cur Constantinopolitana patriarchalibus ecclesiis connumerata? His quidem explicandis vulgata de origine patriarchalium sedium doctrina non sufficit profecto. Vt de Metropolitibus Exarchisque dioecesium nihil commemorem, quorum in ecclesiasticis politia adeo congruit cum politia civili imperii Romani Constantino imperatore introducta, ut certum magis quam verisimile videatur, illam ad exemplum istius compositam fuisse. Quare superiori hæc quoque adiungenda est ratio, etsi hanc deinde in novis Metropolitibus Ecclesiae instituendis neglectam interdum, aut parum pensi habitam fuisse non inficier. Ios. Bingham *orig. eccles. lib. 9. cap. 1. vol. 3. pag. 371. seqq.*

§. XXXI.

Conclusio capituli.

Hactenus de Ecclesia christiana generatim. Quam quidem ex iis, quæ duobus his capitulis disputata sunt, facile intelligi potest, societatem esse a Iudeorum coetu a Christo ipso seiunctam (§. III. seqq.), vinculo non interiore solum, verum externo quoque fidei et charitatis colligatam (§. VII. seqq.), quæ sub communi Episcoporum (§. X. et XI.), atque unius præcipue

Chri-

Christi in terris vicarii regimine (§. XXII.) christianam religionem colit, ut salutem æternam consequatur (§. VI.).

SCHOL. Vt appareat, nullam Launoio causam fuisse probabilem, cur *lib. 8. epist. 13.* Bellarmino insultaret tantopere, corruptæque notionis a veteribus de Ecclesia traditæ reum ageret. Sed ego hoc in Launoio non miror, qui in definienda Ecclesia etiam Cyprianum a vero aberrasse contendebat, nactus imitatore[m] Iust. Henn. Bohmerum, atque etiam laudatore[m] in *diss. 8. ad Plin. §. 17. pag. m. 452.*

CAPVT III.

DE POTESSTATE ECCLESIASTICA

GENERATIM.

§. XXXII.

Quid sit potestas ecclesiastica.

Omnis societas certum habet sibi propositum finem, in quo obtinendo commune illius bonum situm est (§. VI.). Finis autem sine mediis, aptis illis utique ac proportionatis, obtineri non potest: quæ proinde, si per leges societatis fundamentales determinata non sint, a societate ipsa illove, qui iura societatis sibi tradita exercet, determinentur necesse est. Itaque nulla ne esse quidem societas potest, in qua non insit facultas, qua iure possit atque pro auctoritate omnia decernere, quæ pro locorum, temporum, aliorumque adiunctorum varietate aptissima ad finem efficacissimaque videbuntur. Hæc ego ad societatem christianorum transferenda esse plane censeo. Non enim huc adduci me patiar, ut credam omnia a divino fundatore in ipsa eius institutione adeo

G

per-

perspicuo definita fuisse, ut nulli locus controversiae relictus sit, simili huic, quae vivis adhuc *Christi* discipulis Antiochenam ecclesiam gravi dissidio vexabat. Habet igitur Ecclesia quoque ius determinandi media, quae ad finem suum obtinendum promovendumque sibi necessaria iudicat: hoc ius appello *potestatem ecclesiasticam*.

COROL. Finis Ecclesiae in cultu Dei ex fide in Christum instituendo, et salute animarum situs est (§. VI.). Itaque Ecclesiae competit ius *ea omnia determinandi, quae ad veri Dei cultum ex religione christiana instituendum, promovendamque fidelium aeternam salutem pertinent.*

§. XXXIII.

Eius origo divina est.

Potestas haec cum ipsa societate nata est (§. XXXII.), ut omnino necesse sit unam fuisse, atque eandem utriusque originem: scilicet idem, qui prima christianae civitatis fundamenta iaciebat (§. IV.) *Christus*, necessaria quoque potestate illam instruxerit oportet persequendi finis, cuius gratia eam condidit. Quid enim? an sapientiae illius? an bonitatis putabimus consentaneum, insignem quamdam hominum multitudinem unum in coetum cogere, eidem scopum praefigere, ad quem coniunctis viribus contendat, destituere tamen medio, sine quo adipisci illum omnino non potest? Et vero satis constat divinis e litteris nihil praetermissum a divino fundatore, quod ad perficiendam illam ac fundandam pertineret. Quo in primis referenda est *potestas clavium Petro tradita* ¹, ac *potestas ligandi solvendi* quibus omnibus ex aequo *Apostolis* concessa ², qua plenam disponendi regendique potestatem contineri non modo res ipsa do-

¹ *Matth. XVI. 19.*

² *Matth. XVIII. 18.*

cet, ac perpetua *Patrum* et consentiens traditio confirmat, verum ipse etiam sacram litterarum usus ¹. Non enim moror, quae de clavium usu ex Hebraeorum scitis *Seldenus* monuit, erandite ille quidem, sed ad rem ipsam parum apte ac verisimiliter, id quod iam pridem ab aliis observatum est (§. XXVII. Cor. IV.). Huic autem potestati quin parendi etiam necessitas adiuncta sit, ne suspicari quidem licet: quae ipsa non ex arbitraria quadam fidelium confederatione, sed ex ea venit *Dei* lege, qua hierarchicus Ecclesiae ordo (§. XXI. seqq.) et necessaria ad tuendam unitatem subordinatio nititur (§. X. seq.).

SCHOL. Ita *Cyprianus* in epistola ad *Cornelium*, quae est apud *Baluzium* 55. pag. 81. *Quomodo possunt censuram Domini ultoris evadere*, inquit, *qui talia ingerunt non solum fratribus, sed et Sacerdotibus, quibus honor tantus de Dei dignatione conceditur: Quum haec tanta ac talia, et multa alia exempla praecedant, quibus Sacerdotalis auctoritas et potestas de divina dignatione firmatur; quales putas esse eos, qui sacerdotum hostes, et contra Ecclesiam catholicam rebelles nec praemonentis Domini comminatione, nec futuri iudicii ultione terrentur?* Innumera sunt *Patrum* loca, quae hanc regendi parendique divinam legem apertissime confirmant, quae describere hoc loco et longum est nimis et non necessarium. Eam ipse *Christus* non obscure indicabat, quando omnia, quae ligata in his terris solvunt legitime fuerint, rata in coelis futura promittebat, seque sperni contestabatur ab iis, qui spreverint illos, quos ipse populi sui gubernatores elegit.

§. XXXIV.

¹ *Isai. XXII. 22. Apocalyp. III. 7.*

Quod ipse usus satis probat.

Et amabo, unde illa, nisi a Deo sit, in *Apostolos* profecta est potestas, quam post statim quam *Christus* sublimis in coelum abiit, et promissam ante *divini Spiritus* gratiam in eos effudit, exercuerunt palam ac saepe, non iuncti tantum, ut Hierosolymis, verum singulis etiam in ecclesiis ab sese collectis? *Pauli* legite epistolas, et quam sint multa ab hoc uno viro pro data sibi potestate, ut ipse praedicabat, sancita fidelibus praecepta ipsi numerate. Maiorem vero quam ceteris *Apostolis* tributam fuisse potestatem *Paulo*, quis tam absurdo est ingenio, ut sibi a quoquam sinat persuaderi? Itaque alterum ex duobus fateamur necesse est: aut hanc, de qua disputamus, a *Christo* collatam in discipulos potestatem fuisse, atque ob id iure *Paulum* violatae ordinationis divinae reos egisse, qui Praepositis suis, quod debent, obsequium non praestant; aut insignem fuisse sanctissimorum hominum temeritatem, qui praeter *Dei* ac *Magistri sui* disertam voluntatem usurparint potestatem, qua redemptam nuper admodum tam grandi pretio populi christiani libertatem per summum nefas opprimerent. An haec autem suspicio magis locum habet in iis, qui proxime post *Apostolos* ecclesiis christianis regendis praefuerunt? Viris, qui *Apostolos* ipsos audierunt, cum iis conversati sunt, tanta sanctitatem morum, ut infensissimos etiam religionis hostes in admirationem conicerent? Atqui hos pariter praecipua quadam inter suos auctoritate usos certissimum est: auctoritate nimirum successionalis lege per *Apostolos* ad se propagata. Nam et hos *Spiritus Sanctus* posuit *Episcopos* regere *Ecclesiam Dei*: quae regendi divinitus ordinata auctoritas, nisi adiunctam habeat obsequii necessitatem, qua-

qualis sit, et quam futura efficax, nihil est necesse ut ego moneam.

SCHOL. De *Episcopis Apostolorum* successoribus alibi exponetur. Nunc id moneo, successionem hanc ad auctoritatem pertinere, quae perpetuum *Ecclesiae* regimen spectat; non ad privilegia personalia *Apostolis* concessa, quae illorum obitu extincta sunt, quaeve in eo versabantur, ait de *Marca de discer. cler. et laic. cap. 3. §. 5. Quod Apostoli a Christo ipso in collegium adlecti erant* : Quod testes fuerunt eorum, quae docuit, et mirabilem, quae paravit; quod a *Spiritu Sancto* in verae fidei professione erudiri nec fallere nec falli poterant in docendis populis tum verbo tum scripto. Plura numerant alii. Erudite totum hoc argumentum prosequuti sunt *Dodwellus*, *Spanhemius*, aliique plures a *Fabricio* memorati in *bibliogr. antiq. cap. 13.*

§. XXXV.

Originaria Ecclesiae potestas spiritualis est.

Potestas vero ecclesiastica, quoniam omnis ad mentes hominum in hoc cursu vitae ad beatiorum olim felicitatem adipiscendam dirigendas pertinet (§. XXXII.), non tantum per doctrinae christianae praedicationem, verum etiam per sacras expiationes et censuram divinam, quae contumacium animos flecteret ad obsequium *Christi* exhibendum, spiritualis esse debebat. Et vero huius generis est potestas, quam *Christus* *Apostolis* suis tradidit, quae variis in locis *Evangelii* descripta, inde hauriri debet, ut vera eius cognitione imbui possimus. Primus est ac praecipuus in hanc rem locus *Evangelii* apud *Matthaeum* 2, ubi data est mihi omnis potestas in coelo et in terra: euntes ergo docete omnes gentes,

1 De *Marca* loc. cit. §. 1.

2 *Cap. XXVIII. 18.*

tos, baptizantes eos in nomine patris, et Filii, et Spiritus Sancti: quo loco Evangelii praedicandi et conferendi baptismi plenissimam potestatem accipiunt, spirituales utique, non profanas; cuiusmodi etiam est promissa primum Petro 1, et in omnes deinde Apostolos collata ligandi et solvendi in his terris potestas. Repudianda enim est proculdubio sententia illorum, qui ligandi hanc solvendi que potestatem ita laxè interpretati sunt, ut ad rerum etiam profanarum administrationem proferrent: quod sane factum est contra mentem Servatoris, quam explicatè ipse aperuit apud Ioannem 2, dum ait: Sicut misit me vivens pater, et ego mitto vos. Haec quum dixisset, insufflavit: et dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt. Itaque ligandi solvendi que potestas eadem est quae remittendi retinendi que peccata, quod egregie e Patribus probatum dedit Natalis Alexander 3. De Eucharistiae in memoriam eius celebrandae iure tertius locus est apud Lucam 4: Hoc facite in meam commemorationem: quae quin tota spiritualis sit, nemo est omnium qui dubitet. Neque alterius esse generis putanda est auctoritas coërcendi temeritatem Ecclesiam Christi non audientem 5, edendi leges, ministros instituendi, uno verbo, omnis regendi facultas, quae ad animas refertur, non ad corpora, docente Apostolo: Obedite Praepositis vestris, et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi 6. Cetera praetermitto Apostolorum iura ac dona propria, quippe quae ad successores in episcopatu nequaquam pertinuisse apud omnes in confesso est (§. XXXIV.).

§. XXXVI.

1 Matth. XVI. 18.

2 Cap. XX. 21.

3 Hist. Eccles. Saec. I. dissert. 4.

4 Cap. XXII. 19.

5 Matth. XVIII. 17.

6 Ad Hebr. XIII. 17.

§. XXXV.

Quod probatur exemplo Christi.

Sicut misit me vivens Pater, inquit Christus, et ego mitto vos (§. XXXV.). Huius sententiae haec vis est, ut pro certissimo habendum sit, aliam Apostolis horumque successoribus potestatem traditam non fuisse, quam quae in Christo tamquam in Ecclesiae a se collectae capite ac supremo rectore fuit (§. IV.). Ea vero qualis fuerit, et quo pertinuerit, ex iis intelligitur, quae Pilato respondens Christus ait: Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset Regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Iudaeis: nunc autem Regnum meum non est hinc: Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam 1. Quod et Apostolus monet in epistola ad Titum 2, dum Christum scribit venisse, ut mundus per ipsum salvus fieret: ut salvum faceret, quod perierat: ut testimonium perhiberet veritati: ut mundaret sibi populum acceptabilem, scilicet bonorum operum. Quidquamne dici, aut scribi clarior potuit, ut cognosceretur, regnum Christi differre toto genere ab eo, quod est regnum gentium ac populorum, potestatemque coelesti huic regno propriam nihil habere commune cum potestate, quae a Deo Principibus data est ad populorum suorum temporalem felicitatem promovendam? Quod autem docuit Servator, id etiam rebus ipsis ac factis probavit. Non enim fuga tantum elisit consilia Iudaeorum Regem se create verulentium 3, verum etiam rogatus a quodam de populo,

he-

1 Ioann. XVIII. 36.

2 Cap. II. 14.

3 Ioann. VI. 15.

hereditatis inter se ac fratrem dividendae ut arbitrium reciperet, homo, inquit, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? 1. quomodo doceret hominem, non suam hanc sed aliorum esse potestatem, ut qui a Deo missus esset ad spiritualia communicanda, non ad dividenda temporalia. Bene, inquit, in hunc locum S. Ambrosius, terrena declinat, qui propter divina descenderat: nec iudex esse dignatur litium, et arbiter facultatum.

SCHOL. Non sum nescius, inquit Du-Pin, de antiq. Ecclesiae discipl. diss. 7. pag. 439. adversarios nonnullis scripturarum et sanctorum Patrum testimoniis nisi, quibus probant Christum regem fuisse, regnorum ac regum terrenorum Dominum; verum illa nihil probant de quo inter omnes non constat. Extra omnem quippe controversiam est Christum Dominum, quatenus Deus est, Dominum esse regnorum ac regum omnium: nec ququam diffidetur, quin ob artificiosam utriusque in Christo naturae unionem potestas ista, quae divinitati convenit, possit non secus ac cetera attributa divina homini in Christo per communicationem, ut loquuntur, idiomatum adaptari, et homo Christus dici Dominus regum omnium, quemadmodum dicitur et Creator, quamvis ratione divinae naturae tantum id ipsi competat. Quapropter adversarii frustra multis testimoniis probare moliantur id, de quo nullus dubitare potest, nisi Arianus, Photinianus, aut Nestorianus sit. Etenim in hos tantum haereticos Sancti Patres adducunt scripturae testimonia, in quibus Christo dominium rerum terrenarum tribui videretur, ut scilicet inde inferant, Christum esse vere Deum, supponentes scilicet eum non habere istud dominium ratione naturae humanae. Nam si cum adversariis sentirent, Christum, ut homo est, habuisse istud dominium; perpetram omnino ex his locis inferrent, in Christo praeter humanam naturam di-

1. Luc. XII. 14.

vinam esse, ratione cuius rerum terrenarum sit dominus. Ergo ea ipsa testimonia, quae ab adversariis produciuntur, ipsorum opinionem evertunt, ostenduntque dominium in temporalia Christo competiisse ratione divinae naturae tantum prout Creator est, non ratione humanae prout Redemptor est, et Ecclesiae caput: ac proinde quomodo certum sit Christum Ecclesiae communicasse tantum eam potestatem, quam habuit ut homo, ut Redemptor et Ecclesiae caput, non autem illam, quam habuit ut Deus et Creator, pro certo tenere debemus, nullam potestatem temporalem a Christo Ecclesiae colatam esse.

§. XXXVII.

Et claris divinarum litterarum testimoniis.

Atque ita est profecto. Quid enim? si Christus, si Apostoli disertis sententiis omnem ab Ecclesia temporalem potestatem removerunt; anne tum etiam dubitabimus, quae illi relicta est, eam non esse praeterquam spirituales potestatem? Illud autem mihi non obscure Petrus indicare visus est, quomodo de officio pastorum, quale esse debeat, expositurus: Pascite, inquit, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanea secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntarie, neque ut dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo 1. Qua in re Magistri sequutus est sententiam: Scitis, ait Apostolis suis, quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: et principes eorum potestatem habent ipsorum: non ita est autem in vobis 2. Et iterum apud Lucam: Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos, be-

H

ne

1. I. Petr. cap. V. 2.

2. Marc. X. 42.

nefici vocantur. Vos autem non sic. E quibus quidem verbis non hoc modo apertum est, quae in rebus profanis administrandis versatur, potestatem auctoritatemque ad *Apostolos* eorumque successores nihil pertinere, verum illud etiam sacrum Ecclesiae regimen non dominationis et severi imperii, sed mansuetudinis et charitatis esse regimen, quale scilicet esse decet, quod animorum emendationem ac salutem respicit. Apposite praeceteris *Origenes*: Sicut enim omnia carnalia in necessitate sunt posita, non in voluntate, spiritualia autem in voluntate, non in necessitate: sic et principum spiritualium principatus in dilectione subiectorum debet esse positus, non in timore corporali.

SCHOL. Omittere non debui egregium prorsus *D. Bernardi* locum ex libro 2. de consid. ad *Eugen.* cap. 6. tametsi nonnihil longiusculum. Ita autem habet: *Nec enim tibi ille Petrus dare, quod non habuit, potuit: quod habuit, hoc dedit, sollicitudinem, ut dixi, super ecclesias. Numquid dominationem? Audi ipsum: Non dominantes, ait, in clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, non etiam veritate, vox Domini est in Evangelio: Reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos, benefici vocantur; et insert: vos autem non sic. Planum est, Apostolis interdicitur dominatus. I ergo tu, et tibi usurpare aude aut dominans apostolatam, aut Apostolicum dominatum. Plane ab alterutro prohiberis. Si utrumque simul habere voles, perdes utrumque. Alioquin non te exceptum illorum numero putes, de quibus queritur Deus sic: Ipsi regnaverunt, et non ex me: Principes exstiterunt, et ego non cognovi. Iam si regnare sine Deo iuvat, habes gloriam, sed non apud Deum. At si interdictum tenemus, audiamus editum: Qui maior est vestrum, fiat sicut iunior, et qui praecessor est, sicut qui ministrat. Forma apostolica haec est: dominatio*
in-

1 Luc. XXII. 25.

*interdicitur, indicitur ministratio, quae et commendatur ipsius exemplo legislatoris, qui sequutus adiungit: Ego autem in medio vestrum sum, tamquam qui ministrat. Quis se iam titulo hoc inglorium putet, quo se prior Dominus gloriae praesignavit? Fatetur quidem Bernardus nihil impedire, quo minus etiam temporalia possideant Romani Pontifices, at haec iis qua *D. Petri* successoribus competere disertissime inficitur: Esto, ait, ut alia quamcumque ratione haec tibi vindices, sed non apostolico iure; nec enim ille tibi dare, quod non habuit, potuit.*

§. XXXVIII.

Obiecta ecclesiasticae potestatis quae sint?

Teneamus igitur pro certo id quod positum est in principio huius disputationis, originariam Ecclesiae christianae potestatem spirituales esse, et a potestate temporali penitus seiunctam. Quibus autem in rebus determinandis sacra haec christianae societatis potestas versetur, haud difficile intellectu est. Nam quum huc tota referenda sit, ut salus fidelium per fidem in *Christum* humani generis liberatorem obtinenda promovetur (§. XXXII.), quod quidem efficitur potissimum observandis credendisque a *Deo* revelatis tam veritatibus quam praecceptis: planum est, ad Ecclesiae ius pertinere determinationem verbi divini seu scripti seu traditi, quoties illud aut revocatur in dubium, aut nimia disputandi interpretandique intemperantia vera fides humanis perniciose commentis obscuratur. Neque ego, quod faciunt quidam, Ecclesiae potestati morum praeccepta audeam subducere. Etsi enim talia quae sunt, humanae vim rationis prorsus respuant, ac pleraque sint eiusmodi, ut mens rite exculata et praeiudicatis opinionibus vacua perspicere illa atque etiam intelligere valeat; infirmius tamen et instabilis humanae mentis iudicium est,
H 2
quam

quam ut in re tam ad veram beatitudinem necessaria ad-
quiescere illi secure liceat.

SCHOL. Ad haec firmanda permultum conferre pos-
sunt, quae disputari solent a Theologis, dum id agunt,
ut Ecclesiam ostendant, controversiarum, quae de fide
ac moribus nascuntur, divinitus nobis datum esse iudi-
cem. Melch. Canus *de loc. theologic. lib. 4. §. Conf. vir*
clar. Placid. Fixmillnee de resp. sacr. orig. div. Exerc.
2. sect. 1. §. 6. pag. 39. seq. Et necessitatem quidem
auctoritatis istius non modo multi ex ipsa protestantium
communione eruditissimi acutissimique viri palam sunt,
apereteque professi, (vid. Febronium *tom. 1. cap. 1.*
§. 9.) sed rebus etiam ipsis ac factis confirmare coacti sunt
ut historia Dordrechtanae atque Charentoniae synodo-
rum luculentissime docuit, Conf. Bossuet *de variatio-*
nibus ecclesiarum Protestantium lib. 14. §. 67.

§. XXXIX.

Ecclesia in rebus fidei ac morum falli non potest.

At his Ecclesiae de fide decretis licebitne, inquis,
tanto ac sine erroris suspitione fidem adiungere? Imo ve-
ro non licet tantum, verum etiam necesse est prorsus.
Christi enim ipsius praeceptum est, quo hominem iube-
mur Ecclesiam, quae columna est et firmamentum ve-
ritatis 1, non audientem tamquam ethnicum ac publi-
canum devitare 2. Quod vero citra omnem errandi suspi-
cionem liceat etiam, promissio facit luculenta *Servatoris*,
qua sese cum Ecclesia sua futurum usque ad consum-
mationem saeculorum pollicitus est 3, missumque iri di-
vinum Spiritum, a quo omnem edocenda veritatem es-

1 *I. Tim. III. 15.*
2 *Mattb. XVIII. 17.*
3 *Mattb. ult. 20.*

set 1, quod ipsum dudum ante *Isaiæ* vaticinio prae-
nuntiatum est 2. Ecclesiam porro falli nesciam neces-
se est existimasse *S. Irenaeum*, ut qui non aliunde,
quam ab illa petendam esse veritatem adseverate con-
tendebat: *Non oportet, ait, apud alios quaerere ve-*
ritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere: quum
Apostoli quasi in depositarium dives plenissime in eam
contulerint omnia, quae sint veritatis 3. In eam sen-
tentiam disputabat *Tertullianus* libro de praescriptioni-
bus 4: *Hinc igitur dirigimus praescriptionem: si Do-*
minus Iesus Christus Apostolos misit ad praedicandum,
alios non esse recipiendos praedicatores, quam Chri-
stus instituit: Quid autem praedicaverint, id est,
quid illis Christus revelaverit, et hic praescribam, non
aliter probari debere, nisi per easdem ecclesias, quas
ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis praedicando tam
viva, quod aiunt, voce, quam per epistolas postea. Si
haec ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quae
cum illis ecclesiis apostolicis matricibus et origina-
libus fidei conspiret, veritati deputandam, sine dubio
tenentem quod ecclesiae ab Apostolis, Apostoli a Chri-
sto, Christus a Deo accepit. Consentiant his Patres ce-
teri omnes, Cyprianus, Augustinus, Chrysostomus, alii,
quorum sunt testimonia prope innumera, quae nulli ob-
noxiam errori auctoritatem Ecclesiae in his, quae ad fi-
dem et mores pertinent, non tam probent, quam cer-
tissime demonstrent.

SCHOL. Consulendi sunt Theologi, quorum est hanc
de visibilibus Ecclesiae infallibilitate controversiam dirime-
re. Nitide, ut solet, ac docte eam persequutus est eru-
ditissimus vir *Petr. Maria Gazzaniga in praedict. theolog.*
tom. 4. cap. 5. seqq.

§. XL.

1 *Ioann. XIV. 16.*
2 *Cap. LIX. 19.*
3 *Lib. 3. cap. 4.*
4 *Cap. 21.*

§. XL.

Potestas Ecclesiae circa disciplinam.

Præter hanc de fide et moribus discernendi potestatem *Paulus* Ecclesiae ius tribuit, curandi atque efficiendi, ut omnia honeste et secundum ordinem fiant. Quod quidem ius latissime patet, continetque potestatem non modo certis circumscribendi regulis exteriorum *Dei* cultum, divina lege haud determinatum, cuiusmodi sunt ritus ac caeremoniae, locus, tempus, atque alia his similia, præcipiendique illa, quae sunt instar medii ad eum promovendum; verum removendi quoque omnia, quae turbare ordinem atque impedire communem finem iudicabuntur. His autem capitibus universa Ecclesiae disciplina concluditur. Vnde colligas, hanc haud minus quam illa superiora potestati ecclesiasticae subiectam esse, quod ipsum perpetua christianorum et antiquissima observantia luculentissime confirmat.

SCHOL. Usus hic Ecclesiae christianae tam certus est, ut diligentiae fuerit minime necessariae cum petitis ex historia documentis illustrare. Id addo, *Bohmerum* ipsum, tametsi in removenda omni ab Ecclesia potestate pertinacissimum, non negare prorsus, disciplinae ordinandae facultatem Apostolis a Christo tributam fuisse. *Vitringae* enim laudat interpretationem (*in diss. 3. ad Plin. §. 7.*) quam is dedit (*lib. 3. de Synag. vet. part. 1. cap. 10.*) verborum, quibus *Christus* ligandi et solvendi potestatem discipulis suis impertitus est. *Vitringae* autem haec sunt: *Concedit Christus Apostolis suis his verbis potestatem varias leges de licito et vetito, cuiuscunque tandem indolis, condendi in usum et commodum Ecclesiae, ac si dixisset: Quaecumque vos licita aut illicita pronuntiaveritis, quae vos praeceperitis, vel prohibueritis, ea*

1 I. Corinth. XIV. ult.

ratihabenda sunt in curia coelesti: Concedo enim vobis potestatem, quam et Petro iam ante concessi, post meum a vobis discessum talem constituendi disciplinam, quam veram temporumque conditionem esflagitare censebitis. Quae laudata Bohmero, ac probata vehementer, nonne cogunt fateri virum doctissimum potestatem hanc in usum Ecclesiae concessam Apostolis ad posteros dimanasse, eamque proinde non populi eius totius, sed eorum, qui in Ecclesia apostolici muneris heredes exstiterunt? Quid? an Titus eam non habuit a Paulo sibi traditam potestatem? Aut quid sibi voluit Apostolus, dum ideo, ait, reliquit te Cretae, ut ea, quae desunt, corrigas?

§. XLII.

Quid in eius usu cavendum?

Qua in re cavendum est primum quidem, ne quid fiat, quod revelatis a *Deo* veritatibus latisque ab eo legibus adversetur: deinde ne qua in re publicarum rerum felicitati vis ulla inferatur. Nihil enim religio *Christi*, nihil salus interna a nobis officiorum exigit, quae cum temporali vitae huius felicitate non amicissime conspirent (§. VI.), quod innuere procul dubio *Christus* videtur, quando dare nos *Caesari* iubet, quae sunt *Caesaris*, et quae sunt *Dei*, *Deo*. Quapropter ita in constituenda disciplina versari decet, ad quos ea res pertinet, ut ne quid exinde republica detrimenti capiat. Cuius rei, quoniam non Ecclesiae iudicium est, sed eorum, qui supremam in regnis potestatem obtinent, dispiciant quam sapienter disputent, qui in definienda ecclesiarum exteriori disciplina nullas summorum Principum partes esse volunt.

SCHOL. Haec autem summorum Principum partes, quae sint, et quo usque iura eorumdem circa sacra pertineant, exponemus sectione altera.

CAPVT IV.

DE POTESTATE ECCLESIAE

LEGISLATIVA.

§. XLII.

Habet Ecclesia potestatem ferendi leges.

Eccliam suam *Christus* ita constituit, ut potestatem illi non negaverit cuncta determinandi, quae ad propositum sibi finem securius faciliusque adipiscendum utilia vel necessaria iudicaverit (§. XXXII.). Harum vero Ecclesiae praeceptionum ea vis est, ut simul obsequii necessitatem inferant (§. XXXIV.). Vnde liquet, eas pro regulis habendas esse, ad quarum praescriptam normam omnem vivendi nos agendique rationem attemperare convenit; cuiusmodi regulae, quoniam *legum* trito nomine venire solent, planum est, in potestate ecclesiastica inesse etiam *ius ferendarum legum*, quod *ius potestatem Ecclesiae legislativam* appello.

Schol. Necessitatem legum etiam positivarum in Ecclesia christiana qui neget, nemo est, opinor. Nam quod Cicero sapienter monebat, *sine legum imperio nec domum ullam, nec civitatem, nec gentem, nec hominum universum genus stare, nec rerum naturam omnem, nec ipsum mundum posse (lib. 3. de legib.)*; quippe quod istud est vinculum, per quod *respublica cohaeret, ille spiritus vitalis, quem haec tot millia trahunt, nihil ipsa per se futura, nisi onus et praeda, si mens illa imperii subtrahatur (Senec. lib. 1. de Clem.)*: id ad Ecclesiam transferre nihil vetat. Etenim societatem christianorum, quae orbem terrarum prope universum complexa, tot sinu suo continet, et tam non lingua magis et

locis quam moribus atque institutis disiunctas nationes, quisquamne est, qui putet ordine magis carere atque externa per leges directione posse, quam alium hominum quantumvis proborum, quantumvis coetum infrequentem? Quis hoc tam numerosum tamque late patens fidelium corpus apte credat atque debite contineri posse sine quadam veluti compage legum, quae sua cuique membro officia, suas functiones describant? Conf. Kahkel. *in iur. publ. univers. scđ. 2. tit. 2.*

§. XLIII.

Huius iuris origo divina est.

Hinc autem porro etiam de origine huius iuris liquet; pars enim est (§. XLII.) potestatis illius, quam Ecclesiae a *Christo* traditam nuper probavimus (§. XXXIII.): quod ipsum aliis etiam certissimisque argumentis confirmare possumus. Scilicet nova *Christum* mandata dedisse 1, eaque non rationem consiliorum, sed legum vim 2 apud omnes gentes habitura 3, divinarum litterarum nobis auctoritate exploratum est. Eam vero potestatem in *Apostolos* subinde collatam 4 vicario iure exercendam 5 usus ipse certissime evincit. Quid enim? An leges *Apostoli* nullas tulerunt? an nullas *Paulus*? (§. XXXIII.) Id ego fatebor quidem non illibenter, ut erant primae huius actatis homines promissima ad obediendum voluntate, consiliis similiora quam legibus instituta videri apostolica; non consentiam tamen, si quis illa e numero legum eximenda contendat. Nimirum consilii ea natura est, ut optionem, ve-

I

lis

1 Ioann. XIII. 34.

2 Ioann. XI°. 21.

3 Martii. XXXVIII. 19. et 20.

4 Ioann. XX. 21.

5 Luc. X. 16.

lis an nolis adquiescere, non auferat: *Apostoli* obsequium exigunt¹; quod praecipientis auctoritatem indicat, non lenitatem consulentis. Nec magis possum iis adsentiri, qui pacti nescio cuius, liberaeque potius conventionis, quam legis efficaciam in his sibi praeeptionibus deprehendisse visi sunt, ea praecipue moti ratione, quod nihil fere rerum illarum, quae ad salutem totius christiani coetus communem pertinebant, sine communi plebis etiam, suffragatione egisse umquam legantur *Apostoli*. Primo enim hoc perpetuum non fuit: edita quippe ab iis interdum praeepta nulla communis deliberationis facta mentione certum est. Deinde, quae ex patetis nascitur obligatio, ea quidem non extenditur, nisi in hos, qui sua se ipsi consensione eidem subiiciunt. Cur igitur stringunt apostolica mandata illos etiam, qui numquam consenserunt? *Corinth. XIV.* Cur, qui alia omnia agunt? *I. Corinth. V. 6.*

SCHOL. Quod acute observavit vir clar. Plac. Fixlmillner de *reipubl. sacr. orig. divin. Exercit. 2. sect. 2. §. 28.* Totus in eo est Iust. Henn. Bohmerus, ut Apostolorum statuendi auctoritatem nullam fuisse praecipuum persuadeat. Agit hoc in primis in *diss. de confederata christianorum disciplina cap. 3. §. 12. seqq.* quae est tertia inter dissertationes ad Plinium. At enim, quae adfert, pleraque sunt eiusmodi, ut haud aegre largiri ea catholici possimus. Alia sunt valde levia atque incerta, ut mirum non sit doctissimum virum ab omnibus, etiam Protestantibus descri. Moshemius certe ius ferendarum legum *Apostolis* aperte adscribit in *Instit. Hist. Eccles. sect. 1. part. 2. cap. 2. §. 3.* Hoc item faciunt Spanheim, Vitringa, Hartmannus, Semlerus, quibus ipse Bohmerus alibi, etsi praeter suam opinionem, adensus est (§. XL.).

§. XLIV.

1 *Ab. XV. 41.*

§. XLIV.

Eademque auctoritate Ecclesiae competit.

Haec sane ita comparata sunt, ut *Moshemius*, scriptor gravis minimeque praecipitis iudicii, *Apostolis* eam potestatem non adscriperit tantum, verum *considerate* quoque *iustisque de causis* adscriperit. Miror autem, lectissimum virum illam *Apostolis* ita vindicasse, ut negaret successoribus. Nam quae instituendae primum (§. XLII.), ac conferendae potestatis causa fuit (§. XLIII.) eadem, ut ad successores in regimine *Episcopos* nihilo diminuta transiret, nonne prorsus exigebat? Distinguit ille, scio, duplex in *Apostolis* munus, *Dohoris* et *Legati extraordinarii* summa cum potestate divinitus missi, quorum illud quidem ad successores derivatum fatetur, non vero isthoc etiam¹. Sed qui ita sentiunt, qua ratione consuciant, docendi quidem munus, non etiam statuendi ius perpetuum esse in Ecclesia oportere, ego non intelligo profecto. Nam si, quod necessaria doctrina sit, inde colligunt doctorum necessitatem, cur non aequo nobis iure adfirmare liceat, necessarios esse in Ecclesia latores legum, quippe quae sine his non magis diu esse felix potest? (§. XLII.) Video enim hoc ne ipsos quidem adversarios revocare in dubium. Qui, etsi ius hoc alius quidem summis Principibus, alius coetui ipsi christianorum, alius demum synodis tribuant: in hoc tamen mirifice consentiunt omnes, carere legibus christianorum civitatem non posse; ac proinde oportere esse aliquem, qui rogandis etiam legibus providere possit, ne quid res christiana publica detrimenti patiat². Hunc autem quem esse rectius statuimus, quam *Episcopos*, quibus *Christus* ipse regendae

I 2

Ec-

1 *Instit. hist. christ. sect. 1. part. 2. §. 3.*2 *Floerck praenot. iur. ecclies. §. 1.*

Ecclesiae curam per *Apostolos* commendavit? (§. XXII.) Nam quae ex donis *Apostolorum* extraordinaria ratio peti solet, eam, nisi liquido demonstretur, dona haec ad confirmandam statuendi potestatem, nihil vero ad doctrinam Evangelii animis fidelium suavius insinuandam pertinuisse (quod quidem ut demonstrare quisquam possit, vehementer ambigo) evidens est, ad hanc roborandam opinionem nihil habere momenti, praecipue quum illi adversetur omnium retro saeculorum usus: quem nihil fuisse aliud quam iniquam usurpationem Episcoporum priscae aetatis, aut seditiosam omnium conspirationem, qui potest, credat; ego a me non impetro (§. XXXIV.). Conf. Greg. Zallwein. tom. 2. pag. 13. 22.

SCHOL. I. Hoc ius Imperatores ipsi tantum abest ut Ecclesiae christianae abiudicarent, ut profiterentur illud etiam palam, legibus suis munirent, coercendosque sciscerent, qui sacris Patrum institutis malitiose adversarentur. Vnum audire iuverit Iustinianum maiestatis suae minime prodigium Imperatorem. *Si civiles leges*, inquit ille in praef. Nov. 137. quarum potestatem nobis Deus credidit, firmas ab omnibus custodiri ad obedientiam securitatem studemus, quanto plus studii adhibere debemus circa sacrorum canonum et divinarum legum custodiam, quae super salute nostrarum animarum definitae sunt? Et cap. 1. *Si enim illa, quae a laicis petantur, generales leges non concedunt extra inquisitionem et vindictam manere; quomodo a sanctis Apostolis et Patribus super omnium hominum salute canonice statuta despici patiemur?*

SCHOL. II. Bohmerus cit. dissert. cap. 4. §. 17. ut christianae societatis leges conventionales esse ostenderet, validum sibi praesidium reperisse visus est in epistola Plinii ad Traianum Imp. in qua de christianis praeter alia refert, *hanc in iis fuisse summam vel culpae suae vel erroris, quod essent soliti stato die ante lucem convenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum in-*

vicem, seque sacramento non in scelus aliquod obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati denegarent, cet. At infirmum hoc praesidium est ad id, quod Bohmerus intendit, comprobandum, nisi quis furta etiam, latrocinia, adulteria licita fuisse, aut impunita christianis ante credat, quam sacramento se ad evitanda obstringeret, quod absurdum est. Non magis huic opinioni testimonia fauent Patrum, qui neminem, nisi praevia sponsione ad sacrum baptismum admissum perhibent. Nam hoc quidem verum est. Nemo ad societatem christianorum recipiatur, nisi qui dogmata se Christi ac praecepta omnia servaturum spondidisset. Bingham. orig. eccles. vol. 4. pag. 270. seqq. Sed quid hoc ad causam Bohmeri? Qui civiles societates primi condiderunt, mutua se consensione, viresque suas iungerunt, ad communem securitatem procurandam, neque cuiquam ad eam societatem viam patere voluerunt, nisi qui in eandem unionis subiectionisque legem consensum suum accommodasset. Num ob id omnes civiles leges conventionales esse putabimus? Eadem in Ecclesia ratio est. Omnibus enim Christi praeceptis qui obedientiam spondet in baptismo, is ea praecepta casque leges non excludit, quibus instituta a Christo hierarchia, et necessaria ad unitatem conservandam membrorum subordinatio nititur, quae regendi parentique partes ita sapienter distribuit, ut alii praesint, alii vero subsint (§. XIII.). Quae igitur causa esse potest, quae non Ecclesiae instituta infra legum dignitatem cogat detrudere? Conf. Ans. Molitor in diss. de potest. eccles. legislat. §. 2. n. 8. seqq.

§. XLV.

Obiectum huius potestatis.

Itaque ius Ecclesiae, quod in rogandis legibus sanciu-

ciendisque versatur, firmiore nititur ratione, quam ut eripi eidem, et in alium transferri temere possit: competitque illud non omnibus etiam de plebe christianis, verum Praepositis ecclesiarum libera quidem atque independente auctoritate; ad aedificationem tamen corporis Christi, non ad eius destructionem exercendum. Neque enim canonum ecclesiasticorum vel alius est, quam qui Ecclesiae finis, id est, fidelium interna salus (§. VI.) vel obiectum aliud, quam negotia fidei ac morum (§. XXXIX.) et disciplinae ecclesiasticae (§. XL.) ad eum scilicet modum constituendae, ut rerum publicarum felicitatem promoveat, non destruat (§. XLI.). Nulla ne igitur Ecclesiae in rebus ac negotiis profanis potestas est, inquires? Est vero, inquam; sed in iis ad aeternam salutem dirigendis, non etiam pro arbitrio disponendis. Spiritualis Ecclesiae potestas est (§. XXXV.) cui regendas animas commisit Deus, regna gubernanda non commisit. Apposite Osius ad Constant. Imp. Tibi Deus imperium commisit, aiebat, nobis, quae sunt Ecclesiae, concedidit. Et quemadmodum, qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinae: ita et tu cave, ne, quae sunt Ecclesiae, ad te trahens magno crimini obnoxius fias. Date, scriptum est, quae sunt Caesaris, Caesari, et quae sunt Dei, Deo. Neque enim fas est nobis in terris imperium tenere, neque tu thymiatum et sacerorum potestatem habes Imperator. Apud S. Athanasium.

SCHOL. Haec ita quum sint, quid iis faciemus canonibus, decretis, constitutionibus, quae sunt frequenter de rebus mere profanis editae? dicam quod sentio pro ingenio meo aperte ac candidè: constitutiones, quae iuribus Regum ac Principum maiestati propriis derogant, nullius esse roboris contendo. *Opinio enim illa*, inquit Natalis Alexander, *quae Ecclesiae, vel Romano Pontifici potestatem tribuit, etiam indirectam, in temporaria*

1 II. Corinth. cap. XIII. 10.

lia Regum ac Principum supremorum, falsa est, erronea, verbo Dei et doctrinae Patrum adversa. In *Exist. Eccles. Saec. XIII. diss. 3. art. 3.* cui iunge *diss. 2. ad Saec. XII. art. 9.* In ceteris autem interpretandis et ad mentem Ecclesiae explicandis placent vehementer quae observavit doctissimus Gibertus *prolegom. part. prior. tit. 8. sect. 1.* qui omnino videndus est.

§. XLVI.

Eiusque efficacia.

Vis legum ecclesiasticarum ad omnes christianos pertinet. Ac de fide quidem ac morum decretis expedita res est (§. VIII. et XXXIX.); canones vero, qui de rebus naturali iure ac positivo divino non vetitis ad ordinem exteriorem componendum feruntur, plerumque non hoc solet consilio edere Ecclesia, ut ubique locorum necessario admittendi sint. Novit enim nec omnium temporum, nec locorum omnium eandem esse utilitatem. Novit saepe ipsam consuetudinis mutationem, et si adiuvet, novitate perturbare. Novit denique, quum potestatem sibi conceptis verbis datam non ignoret in aedificationem, non in destructionem (§. XLV.), hac eam utique moderatione exerceri oportere, ut ne quid praeter necessitatem obrudatur fidelibus, quod aliquo pacto offendere illos possit. *Haec quippe christianismi est regula*, inquit Chrysostomus, *haec illius aedificatio definitio, hic est vertex supra omnia eminens: publicae utilitati consulere.* Quae quidem in Ecclesia utilitas disiuncta non est ab utilitate singulorum fidelium (§. VI. Cor. ult.). Neque huic conditioni si civiles leges obnoxiae non sint, eandem nobis licebit ab ecclesiasticis removere: amplum enim inter utramque legem di-

1 August. epist. 54. alias 115.

2 Rom. 15. in prior. ad Corinth.

discrimen intercedit, ut imperium differat a principatu sacro, qui in dilectione debet esse positus, non in timore corporali (§. XXXVII.). Quo fit, ut leges, quae ab hoc principatu proficiuntur, non necessitate, sed voluntate, non timore, sed dilectione subditorum niti debeant. *Vel maxime id lex nostra et legislator noster sanxit*, ait Gregorius Nazianzenus¹, *ut grex non coacte, sed sponte ac libenti animo pascatur*. Quo etiam refero illud Chrysostomi utramque potestatem comparantis: *Legibus ac mandatis omnia peraguntur* (scilicet in republica), *hic vero* (in Ecclesia) *nihil tale*. *Neque enim licet ex auctoritate praecipere*: non quod omnem praecipienda auctoritatem a societate christianorum alienam existimet, sed quod ea semper Ecclesiae catholicae mens sit, ut novis disciplinae decretis obligari nolit ecclesias non sine ratione ab iis recipiendis alienas, aliisque legibus ac consuetudinibus iam pridem addictas, et novarum impatientes. Verissima est Leonis P. IX. sententia: *nihil obsunt saluti credentium diversae pro loco et tempore consuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quae potest, uni Deo commendat omnes*². Et Gratiani altera: *Privatis constitutionibus et propriis informationibus unaquaqueque ecclesia pro locorum varietate, prout cuique visum est, subsistit et regitur: dist. 11. can. 8.*

SCHOL. Conf. de Marca lib. 2. cap. 16. Dum vero res disciplinam ecclesiasticam spectantes potestati Ecclesiae penitus subducit Lochsteinus *part. 2. cap. 9. §. II.* (si modo doctissimi viri mentem assequor ego) id fateor, probare non possum. Quid enim tot vetustissimorum conciliorum canonibus faciemus, quorum, quando ad pacem Ecclesiae conservandam restituendamve opus videbatur, executionem etiam censuris propositis urgebant prudentissimi iuxta ac mitissimi Patres? quod proba-

¹ An Apolog.

² Epist. ad Mich. §. 29. tom. 6. Conc. Hard. pag. 927.

barem, nisi constaret omnibus. Rectius proculdubio de Marca loc. cit. §. 16. *Vis ergo et imperium legis a sola Ecclesia pendet, sed executio vim sortitur a consensu eorum, quorum maxime interest*. Quapropter cum temperamento quodam recipienda sunt, quae Auctor princip. iur. publ. eccles. cathol. cap. 6. §. 1. et 2. in hunc modum scribit: *Quae Patribus conciliatis placuerunt, vocabantur canones, id est, regulae, modesta appellatione provide electa, ne, si leges dicerentur, invidiae dedissent somentum imperantibus. Hae regulae ubi primum a sacerdotibus fuerunt conditae, exhibebantur Principi, ut eius auctoritate transirent in leges et sanctiones*. De quo vid. de Marca lib. 2. cap. 10. §. 9. et 14.

§. XLVII.

Posteaquam leges publicatae sunt.

Praeter hoc autem, ut effectum sortiantur leges, necessaria promulgatio est: nulla enim religione ad observantiam earum teneri potest, qui sententiam iuste ignorat. Modum vero ac rationem promulgandi docere nos veteris Ecclesiae consuetudo potest: quam quum intueor, eam video Patrum certam fuisse sententiam, ut canonum in conciliis conditorum necessariam per singulas provincias publicationem crederent. Non est dubium hanc consuetudinem ab exemplo Apostolorum sumsisse originem, quos constat ex actis eorum a Luca consignatis legem in causa Antiochena ecclesiae rogatam, non Hierosolymis dumtaxat solemnibus formula, verum omnibus etiam ceteris, ad quos ea controversia pertinere poterat, promulgasse. *Añ. XV. 22. seqq.*

SCHOL. Adscribo locum pluribus de causis memorabilem. *Tunc placuit Apostolis et senioribus cum omni ecclesia, eligere viros ex eis, et mittere Antiochiam cum Paulo et Barnaba Iudam, qui cognominabatur Bar-*

sabas, et Silam viros primos in fratribus, scribentes per manus eorum. Apostoli et seniores fratres, his, qui sunt Antiochiae, et Syriac, et Ciliciae fratribus ex gentibus salutem. Quoniam audivimus, quia quidam ex vobis exeuntes turbaverunt vos verbis, evertentes animas vestras, quibus non mandavimus: placuit vobis collectis in unum eligere viros, et mittere ad vos cum charissimis nostris Barnaba et Paulo, hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi. Misimus ergo Iudam et Silam, qui et ipsi vobis verbis referent eadem. Visum est enim Spiritui Sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam haec necessaria: ut abstinere vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione, a quibus custodientes vos, bene ageatis. Valet. Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiam, et congregata multitudo tradiderunt epistolam. Quam quum legisset, gavisus sunt super consolatione: Paulus vero electo Sila profectus est, traditus gratiae Dei a fratribus. Perambulabat autem Syriam et Ciliciam confirmans Ecclesias, praecipiens custodire praecepta Apostolorum et seniorum.

§. XLVIII.

Per singulas provincias.

Hinc tractus est mos, quem post deinde a conciliis generalibus conservatum religiose indubitata pristini aevi monumenta probant. Concilium Arelatense I. quod ex omnibus pene occidentis provinciis Constantini imperio coactum est, post damnatam haeresim Donatistarum, viginti et duobus canonibus disciplinam ecclesiasticam constituit. At quum non censeret aequum iis populum christianum teneri prius quam per provincias publicati fuissent; eam curam Sylvestro Pontifici commendabat, ut, qui maiores dioeceses teneret, per eum

pot-

potissimum omnibus insinuarentur. Idem faciebat Nicaena Synodus eodem Imperatore celebrata, scriptisque ad omnes, qui Concilio non interfuerunt, Episcopus litteris, quae decreta essent, significabat: *Eaque litteris ad vos perscribere necessarium visum est, ait, ut intelligere possitis, cum quae ibi in quaestione et disquisitionem vocata, tum quae decreta sancitaque sint.* Sardicenses vero Patres, quae sibi causa existerit, ut definitiones suas ad Iulium P. mitterent, his verbis explicant: *Tua autem excellens prudentia disponere debet, ut per tua scripta, qui in Sicilia, in Sardinia, et in Italia sunt, fratres nostri quae adhaec sunt et quae definita cognoscant, et ne ignorantes eorum accipiant litteras communicatorias, quos extra Episcopatum iusta sententia declaravit.* Vnam his addo Ephesini Concilii epistolam, qua certiores reddit Episcopos, Presbyteros, Diaconos atque plebem christianam universam de rebus ab se adversus Coelestium, Pelagium, Ioannem Antiochenum ceterosque eiusdem factionis socios gestis, hac subiecta ratione: *Quoniam oportebat et absentes a sancta Synodo morantesque in urbibus et provinciis ob aliquod impedimentum sive ecclesiasticum sive corporeum, non ignorare quae de ipsis sunt constituta.* Eandem rationem sequutos Patres in conciliis, quae post haec habita sunt, et Pontifices quoque in publicandis suis decretis probarem, si probatione diligentiori egeret res omnibus notissima.

SCHOL. Plura exempla huius consuetudinis habentur in Codice Theodosiano. Constantius Imperator mittit legem de Romanae ecclesiae clericorum privilegiis ad Felicem Papam, ut in ecclesiis Romanae provinciae legatur *ann. 360. lib. 16. tit. 2. de Episc. eccles. et*

K 2

cler.

1 Tom. 1. Concil. Hard. pag. 262.

2 Socrates lib. 1. cap. 9.

3 De Marca lib. 2. cap. 15. §. 5.

4 De Marca loc. cit. §. 6.

cleric. leg. 14. *Omnis. Lex lata ab Imp. Valentiniano, Valente et Gratiano de vita, honestate, conversatione Ecclesiasticorum et Continentium missa ad Papam Damasum lecta fuit in ecclesiis urbis Romae ann. 370. Ibid. leg. 20. Ecclesiastici. Lex de foro Episcoporum 23. Qui mos ibid. missa ad Episcopos, lecta fuit in ecclesiis. Quam consuetudinem servatam fuisse etiam sub Iustiniano Imperatore testatur Novella eiusdem Augusti Constitutio sexta, quae data creditur ann. 558. in qua, postquam multa de Episcoporum aliorumque clericorum ordinationibus prudenter statuisset, ita decernit: *Sanctissimi siquidem Patriarchae uniuscuiusque dioecesis haec proponant in ecclesiis sub se constitutis, et manifesta faciant Deo amabilibus metropolitans, quae a nobis constituta sunt. Illi quoque rursus proponant ea in metropolitana sanctissima ecclesia, et constitutis sub se Episcopis manifesta faciant. Illorum vero singuli in propria ecclesia haec proponant, ut nullus nostrae reipublicae ignoret, quae a nobis ad honorem et ad augmentum magni Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi disposita sunt.* Conf. Petr. de Marca lib. 2. cap. 15. Gibett proleg. part. prior. tit. 9. Van-Espen in tract. de publicat. leg. eccles. Petrus Colletus prael. theol. tom. 2. tract. de legib. cap. 5. sect. 4.*

§. XLIX.

Et summis Principibus probatae.

Sed nec praetermittenda nobis est hoc loco temere sanctissimorum veteris Ecclesiae Praesulum in edendis disciplinae canonibus consuetudo, qua illos antequam regularentur per provincias, probandos Imperatoribus confirmandosque offerre solebant. Res ipsa extra omnem est

po-

posita controversiam ipso fatente *Baronio* 1, non ex actis veterum conciliorum dumtaxat (quod de *Marca* ostendit pererudite, ut solet, atque copiose 2), verum ex Synodis etiam *offarvo* et *nono saeculo* in *Hispania, Gallia, Germania* celebratis. Ita *Arelatensis Synodus* sub *Carolo M. habita: Haec igitur, ait 3, sub brevitate, quae emendatione digna perspeximus quam brevissime adnotavimus, et Domino Imperatori praesentanda decrevimus: poscentes eius clementiam, ut, si quid hic minus est, eius prudentia suppletur; si quid secus, quam se ratio habet, eius iudicio emendetur; si quid rationabiliter taxatum est, eius adiutorio divina optulante clementia proficiatur. Synodi porro *Moguntinae* ex eadem aetate praefatio haec habet: *Quatenus ea, quae paucis perstrinximus capitulis, a vestra auctoritate firmentur, si tamen vestra pietas ita dignum esse iudicaverit; et quidquid in eis emendatione dignum reperitur, vestra magnifica imperialis dignitas iubeat emendare* 4. Similia his exstant in *Turonensi, Cabilonensi, Toletanis* atque aliis permultis ex ea aetate conciliis, quae adscribere nihil necesse est.*

SCHOL. Atque hoc faciebant tum Patres, quando ipsi sine Regibus suis synodos celebrabant: quod quidem contingebat rarius. Plerumque enim Reges ipsi in synodis, quas regias vocat *Benedictus XIV. de syn. dioec. lib. 1. cap. 1. §. 2.* disciplinae constituendae auctoritatem impendebant. De his synodis vid. de *Marca lib. 6. cap. 24. seq.* *Steph. Baluz. in cultissima praefatione ad capitularia Regum Francorum.* Huius generis fuisse synodos sub primis Regibus nostris habitas suo loco probabitur.

§. L.

1 Ad ann. 856. n. 4.

2 Lib. 2. cap. 10. §. 7. seqq.

3 Can. 16.

4 Pagius crit. ad ann. 813. n. 19.

§. L.

Cuius probationis quae vis.

Consuetudinis vero istius quae vis sit quaeve ratio, dum quaeritur, non una est eruditorum sententia. *Baronius* agnoscit factum (§. XLIX.), sed ut mos est viri illius, nudum et cum violentia coniunctum potius quam aequo iure. *Greberus* in *Germania sacra* 1 laudato perperam in eam rem *Pagio*, officiorum haec esse verba censet magis quam potestatis regiae ac subiectionis argumenta. Nempe adulatores hic Episcopos, ille facit Imperatores iuris alieni iniquos usurpatores. *Henningsius* in libro, quem *de summa Imperatoris potestate circa sacra* inscripsit: *Hoc ultimum*, ait 2, et summum imperantis iudicium decretis atque canonibus tam necessarium est, ut supra consilii nudum nomen ea ad praeccepti dignitatem et obligatoriam virtutem elevet. At huic adversatur et ipse Protestantium communione consultus iuris *Breuningius*, qui, quidquid in suis conventibus statuerit (Ecclesia) scribit, non egebit confirmatione, sed sua natura vi pacti obligabit. Approbatione igitur imperantis ad summum ea indigebunt, ut ne sit in his statutis, quo respublica turbari possit 3. Atque ita est profecto. Vis et imperium legis ab auctoritate Ecclesiae pendet (§. XLVI.). Sed quod attinet ad canones, ait prudencissimus de *Marcia* 4, qui non quidem de fide aut Sacramentorum ritibus, sed de reliqua disciplina feruntur, quia legum perpetuarum vires obtinere debent, et clericorum, imo etiam saepissime laicorum personas respiciunt, ex quibus

1 Part. 1. obi. 7. §. 3.

2 Cap. 8. §. 17.

3 Instit. iur. eccles. univ. cap. 3. §. 98.

4 Loc. cit. §. 9.

bus reipublicae corpus componitur, novamque aliquando disciplinae formam constituunt, quam plurimi Principum interest, ut ea decreta mature discutiant, antequam eorum executionem publicam et forensam lege sua indulgeant, ne fortassis aut publicae utilitati aut tranquillitati adversentur. Confirmati autem a Principe canones vim legis publicae adipiscuntur, quae necessaria est, ut per omnes imperii provincias executioni tradi possint, et si qui contradicant, auctoritate publica coerceantur.

SCHOL. Colligas hinc, non nudum, quemadmodum apparatus solent, exsequenda conciliorum sententiae ministerium praestitisse Principes christianos, verum iure post sententiam Patrum auctoritatem suam adiunxisse, habita cum primis ratione disciplinae, quae imperii causam non minus quam Ecclesiae respiciebat. Atque hoc est, quod etsi obscure ac timidius innuere visus est *Muratorius lib. 1. de ingenior. moderat. cap. 15.* his verbis: *Illam autem partem disciplinae, quae servatur in politicis legibus, et prospicit rerum temporalium regimini ac distributioni, saepe, ut valeat, consensu indiget Principum, populorum, aliorumque Episcoporum.* Conf. de *Marca lib. 6. cap. 22.*

§. LI.

Dispensatio ecclesiastica.

Haecenus de legibus in Ecclesia condendis earumque efficacia. Nunc de mutandis illis pauca subiicienda sunt. Est autem legum, quibus societas christianorum regitur, duplex genus. Vnum earum est, quas lex aeterna sanxit, ut ait *S. Ivo* 1, quae observatae salutem conferunt, non observatae eandem auferunt. Alterum illarum, quas posteriorum diligentia ratione utilitatis invenit, non ad salutem principaliter obtinendam,

1 In pratf. Decret.

dam, sed ad eam tutius muniendam. In priori genere legum nullae sunt Ecclesiae, praeterquam in interpretando, nullae (§. XXXVIII.). Quapropter merito reprehenduntur passim canonum illi interpretes, qui glossam sequuntur dandae veniae potestatem summo Pontifici etiam in divino iure faciebant, si qua eam iusta causa suadere possit; quod quidem loquendi genus, nisi ad deliberationem eius iuris referatur, tamquam a ratione alienum prorsus repudiandum esse, verissime de Marca praecipit. At quae ex genere sunt altero, has ob eandem, quae peperit, utilitatis et necessitatis causam mutari nihil vetat. Recte Tertullianus, regulam fidei, aciebat: *unam omnino esse, solam immobilem et irreformabilem: hac autem lege fidei manente, cetera iam disciplinae et conversationis admistere novitatem correctionis, operante scilicet et proficiente usque in finem gratia Dei.* Canonibus autem saepe hodie derogatur dispensatione, quae sumitur pro venia legis, quam providam iuris relaxationem vocant Iuriconsulti. Eius effectus hic est, ut canone vim suam obtinente, is, cui indulgetur, a vinculo legis et obligatione pro singulari quodam casu singulari auctoritate superioris liberetur: quo ipso distat a privilegio, quo per modum legis perpetuae quis ab observando canone eximitur.

SCHOL. Quod hic dispensationem voco, variis tam Graeci Patres quam Latini nominibus efferunt, de quibus vid. Franc. Florens in *dissert. de dispensat. ecl.* tom. 1. pag. 375. seqq. et Petr. de Marca lib. 3. cap. 13.

§. LII.

Quando locum habeat.

Dispensationum ecclesiasticarum et multa sunt et antiqua exempla, Petro de Marca et Florenti diligenter,

1 De vel. Virg.

ter et eximio cum iudicio collecta illustrataque 1, quae non tantum veniae dandae potestatem, verum usum etiam potestatis ac modum luculentissime commonstrant. Neque enim pro vero admitti potest, quod recentiorum quorundam intemperantia staturerat, solum esse lege omni supremi in Ecclesia Antistitis dispensandi arbitrium 2: quod vanum sordidae adulationis commentum iam olim D. Bernardus egregie refellebat, *dissipationem* vocans non *dispensationem* indulgentiam, quae coeco atque illiberali impetu profunditur. Et in primis quidem *infrastru* canonis gratiam faciebat interdum severa Patrum disciplina, veniam infringendi aut numquam aut raro dabat: neutram, nisi dum vel necessitas urgebat, vel provocabat utilitas, vel pax et charitas deposcebat. Illam Bernardus, hanc etiam Augustinus aequam lenitatis causam probabat. Prior ita habet 3: *Quid? prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Non sum tam rudis, ut ignorem positos vos dispensatores, sed in aedificationem, non in destructionem. Denique quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniat. Vbi necessitas urget, excusabilis dispensatio est: ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. Utilitas, dico, communis, non propria. Nam quum nil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.* Augustinus vero in epist. 185. alias 50. In huiusmodi causis, inquit, ubi per graves dissensionum scissuras non huius aut illius hominis est periculum, sed populorum strages iacent, detrahendum est aliquid severitati, ut maioribus malis sanandis charitas sincera subveniat. Nec hoc immerito quidem: nonne enim iustissimum esse liquet, ut quae pro charitate inventa fuerunt, pro charitate quoque, ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud forte commodius

L

de-

1 Loc. cit.

2 Contareni epist. ad Paulum 3.

3 Lib. 3. ad Eugen. cap. 4.

demutentur ¹. Vtilitatem demum canonica dispensatio
eam requirit, quae est Ecclesiae ipsius, non propria;
publicam, non privatam. Quod gravissimis verbis adfir-
mantem audivimus *D. Bernardum*, confirmat *Goffridus*
Vindocinensis ². His regulis *Gratiani* adhuc aetate Ec-
clesiastica dispensatio regebatur, quod ex *Decreto* eius
manifestum est. Vnde intelligi potest, quam circumscrip-
tus eius usus per mille et amplius in *Ecclesia Dei*
annos fuerit. At recessum ab his est regulis, ex quo,
ut ait *Fleurius*, *Pontificum potentia nulla re magis cen-
seri posse videbatur, quam si dispensationes a canonum
observantia in infinitum extenderentur. Part. 1. Inst.
iur. eccles. cap. 1. §. 17.*

Schol. Recessum est, inquam, vitio hominum, non
Ecclesiae ipsius, cui imputare illud iniquum est. Conf.
*Barthel dissert. de eo, quod circa libert. religion. iustum
est, cap. 8. §. 28. Nunc vos illud admono* (verba sunt
Augustini lib. 1. de morib. eccles. cathol. cap. 34.) ut
aliquando Ecclesiae catholicae male dicere desinat, vi-
tuperando mores hominum, quos et ipsa condemnat, et
quos quotidie tamquam malos filios corrigere studet.

§. LIII.

Idem de privilegiis et exemptionibus tenendum est.

Quod de dispensationibus dictum est, id de *privi-
legiis* atque *exemptionibus* valere hoc magis debet, quo
gravius disciplinae vulnus infertur duratura in perpe-
tuum, quam temporaria et quasi momentanea eius rela-
xatione (§. LI.). De privilegiis, inquam, atque exem-
tionibus illis maxime, quae Episcoporum divinitus insti-
tutam auctoritatem (§. XXI.), et hierarchicam in ec-
clesiis subordinationem (§. X.) aut soffodiunt tacite, aut
aper-

¹ Bern. cap. 2. de praecip. et disp.

² De Marca lib. 3. cap. 14. §. 8.

aperte adgrediuntur. Cuiusmodi privati iuris, melioribus
temporibus non auditi, quem primum in *Cluniacensibus*
exemplum prodidit *Gregorius VII.* incredibile dictu est
quam iniquis novus hic conatus studiis exceptus sit: quod
ex *Fulberti*, *Ivonis*, *Ioannis Salisberiensis*, *Bernardi*,
Petri Blesensis, aliorumque eius aetatis sanctissimorum
doctissimorumque hominum querelis testatissimum est ¹.
Et vero docuit ipsa dies, quam perniciosa christiana civi-
tati enormis haec facilitas exstiterit, ut mirum non sit,
de tollendis aut mitigandis exemptionibus actum persae-
pe, emendandoque abusu Ecclesiae universae non gravi-
magis quam noxio ². Sed ut nunc res sunt, etsi adue-
tutine temperatum, nondum tamen deletum est peni-
tus scandalum, quod ex hac graduam perturbatione na-
tum est. Quare licet ob hanc causam tollere exemptiones
necesse non sit, quia tamen canonum istae et severioris
disciplinae remissiones interiorum rerum publicarum tran-
quillitatem non modice laedunt; non alienum a iure
summorum esse Principum, si his incommodis pro ea,
qua possunt, auctoritate prospiciant, ut mirum non sit,
nullo negotio quisquis res superiori tempore gestas dili-
genter et vacuo a praeviciis animo expendere vol-
let. *De Marca lib. 3. cap. 16. §. 8.*

Schol. An revocanda igitur privilegia omnino cen-
sebitur? De hoc quidem expendant, quibus populi
christiani salus a Deo concredita est. Sed si molimina
intueor, quibus privilegia exemptionesque suas tueri ad-
gressi sunt homines partium suarum, quam canonum stu-
diosiores: iam eo res adducta videri potest, ut ne re-
liquum fecerint quidem Ecclesiae remedium, quo digni-
tatem suam tueantur. Quum *Paulus P. II.* bullam *Cle-
mentis III.* qua omnes Mendicantium ordines ad ius com-
mune revocabat, publicare meditaretur, generales ordi-
num eorumdem Praepositi *provocationis ad concilium*

L 2

ge-

¹ Eisen iur. eccles. part. 3. tit. 12. cap. 4.

² Biga diss. iur. publ. eccles. diss. 1. §. 13.

generale formulam adiecerunt, ut Raynaldus narrat *ad ann. 1471. n. 69.* Et si Bzovio et Wadingo fides adhiberi potest, Innocentio mortis causa existit haec praecipue, quod privilegia ordinum religiosorum paululum circumscribere ausus esset. Ita scilicet Deo curae sunt, ut ne monachus Episcopo suo subiciatur. Rursus in concilio Tridentino, quum de revocandis aut mitigandis saltem exemptionibus ageretur, non placuit exemptiones a summis Pontificibus concessas ab alio quam a Romano Pontifice tolli aut minui. Pontificem autem, nisi quam ipsam dignitatem imprudenter conetur labefactare, id quidem facturum numquam Pallavicinus nos iubet credere *in hist. concil. Trid. lib. 12. cap. 13. §. 8.* ubi, *haud inficior, inquit, unum ex emolumentis, quae regularium immunitas secum fert, in eo situm, quod auctoritatem sedis Apostolicae sustineat, secundum institutionem Christi et Ecclesiae bonum; quum in comperto sit, omne monarchiae regimen, quo se illaesum tueatur, opus habere in singulis provinciis aliquo praeválido praesidio eiusmodi subditorum, qui Principi per se ac perpetuo illic dominantis nequaquam subiciantur. Nec alio pacto, inquit lib. 8. cap. 17. §. 12.* laudati ordines sustentandae Lateranensi basilicae collabenti, hoc est, Ecclesiae catholicae opportuni fuissent: vaticinium profecto, quod re comprobatum est, vel ipso Nicolao Machiavello fatente. Ita purpuratus hic historiographus, dum suae studet causae, ignarus sedis Romanae turpissimam maculam inurit. Quanto rectius Ill. Bossuet: Certo statuimus, inquit, numquam Ecclesiae catholicae, numquam sedi Apostolicae suam dignitatem constituam, nisi defensis canonibus adscitisque Episcopis, quos ipse Christus adiutores dederit. *In corol. defens. declar. Cler. Gallie. §. 11. in fine.*

§. LIV.

De iure interpretandi.

A dispensatione porro distat *interpretatio*, quae non in lege relaxanda, sed in vero eius sensu eruendo ac determinando versatur. *Authentica* est, dum ab ipso legis auctore proficiscitur, aut ab alio, cui hanc ille potestatem contulit. Eius faciendae ius pars est potestatis illius, quae rogandis legibus exercetur. Quapropter dubitari non potest, quin Ecclesia christiana potestatem habeat interpretandi leges, non suam modo et ad disciplinam exteriorum pertinentes, verum illas etiam, quae religionis (§. XXXVIII.) et morum dogmata complectuntur (§. XXXIX.). Huc pertinet Concilii Tridentini decretum: *Nemo suae prudentiae inmixtus in rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium sacram Scripturam ad suos sensus contorquens contra eum sensum, quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimum consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari audeat. Sess. 4.*

SCHOL. Conf. Natalis Alexander *in Hist. eccles. Saec. XVI. diss. 12. art. 2. §. 8. seqq.* Melchior Canus *de loc. theolog. lib. 4. cap. 4. seqq.* De potestate Ecclesiae, quam in divino iure tam naturali quam positivo interpretando exercet, nemo est catholicorum, qui dubitet. Sed applicationem eius iuris cum interpretatione confundunt multi tam Theologi quam Iuriconsulti, quo fit, ut Ecclesiae auctoritatem alii plus aequo deprimant, alii vero praeter Servatoris voluntatem nimium proferant. In hoc vitio cubat, nisi fallor, Innocentij ratiocinium *in cap. 13. de iudic.* cuius historiam dedit Ian. a Costa *in comment.*

§. LV.

Et abrogandi leges ecclesiasticas.

Restrictior est eius in abrogandis legibus auctoritas. Naturalium enim vis immobilis est. Nec quae a Deo revelatae sunt, novi testamenti leges ulla vi humana tolli possunt (§. LI.). Itaque humanae relinquuntur, et ab Ecclesia ipsa profectae leges, quas ex causa etiam abrogari interdum nihil vetat. *Quis nesciat, ait Augustinus², ipsa concilia, quae per singulas regiones vel provincias sunt, plenariorum conciliorum auctoritati: cedere, ipsaque plenaria saepe priora posterioribus emendari, quum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat.* Verum hac tamen moderatione Ecclesia christiana Pastores suos uti semper voluit, ut conservata statutis Patrum reverentia tot saeculorum felici usu roborata, canonibus tam antiquandis quam condendis temperate indulgerent. Neglecta vel obruta potius veteris disciplinae memoria, et novarum legum iam ipsa sibi pridem gravis moles quantum in Ecclesiam incommodi, detrimenti in res publicas invexerit, ignorare, nisi qui volet, nemo potest.

SCHOL. Conf. Van-Espen *in dissert. de vet. canon. stabilit. et usu.* Et Auctor libelli, cui titulus: *Iura Ecclesiastica a Sacris Scripturis deducta.* Aug. Vindel. ann. 1773. 8.

¹ LaFont. *div. Inst. lib. 6. cap. 8.*

² Lib. 2. de Bapt. cap. 3.

CAPVT V.

DE POTESTATE ECCLESIAE
IUDICIARIA.

§. LVI.

Quid sit potestas Ecclesiae iudiciaria? seu iurisditio in specie?

Pars illa sacrae potestatis, quae in cognoscendis causis Ecclesiae definiendisque exercetur, *iurisditio ecclesiastica* in specie vocatur, *facultatemque* indicat *ius dicendi in negotiis ecclesiasticae potestati subiectis.* Dicitur autem *civilis*, quum in tribuendo singulis iure proprio versatur; *coercitiva*, dum poenas sumit de iis, quae adversus leges ecclesiasticas temere admissa sunt. De hac proximo capite.

SCHOL. Vocabulum *iurisdictionis* ambiguum est. *Iurisdictionem* ab imperio distinguunt Romani iuris interpretes, de quo discrimine Noodt et Averanius fortasse accuratissime exposuerunt. Nostro iure iurisdictionis nomine interdum potestas Ecclesiae universa intelligitur: alias eam dumtaxat partem indicat, quae in iure dicendo versatur: quo sensu *in cap. 16. de offic. iudic. ord.* accipi evidens est, dum *iurisditio causarum omnium ad forum ecclesiasticum de iure spectantium cum censuris ecclesiasticis a ceteris Episcopatus iuribus aperte secernitur: et in cap. 18. eod. causarum examinatio et decisio, atque emendae, seu multae ad legem iurisdictionis pertinere dicuntur, quam aetas recentior a lege dioecesana separavit.* Conf. Bohmer *in iur. eccles. Protest. tit. 31. §. 11. seqq.* Casp. Barthel. *de iure reformat. antiq. tom. 1. pag. 134.* Neller *in diatrib. inaug. de iur. dioecesan. Mogunt. 1751.*

§. LVII.

§. LVII.

Eam Ecclesiae competere probatur.

Iuris vero dicendi facultas competatne Ecclesiae christianae, et quo iure competat, haud difficile coniectu est. Nam quum naturali quadam ratione potestati ecclesiasticae insit ¹, removeri illa ab Ecclesia non magis potest quam potestas ipsa, ad quam refertur (§. XXXII.). Sed nec alia eius origo quam huius censenda est (§. XXXIII.), divina scilicet e iure clavium repetenda, quas Ecclesiae suae impertitus est divinus fundator. Huc enim respexisse Christum arbitror apud *Matthaeum* ², quando Ecclesiae iussit denuntiari refractarios, ut quos privatae et familiares fratrum cohortationes minime flecterent, auctoritas illius ad saniozem mentem compelleret et aequi iuris observantiam. Et vero, nisi hanc demus christianae societati tributam a Domino potestatem, quo iure *Paulus* oratione tam acerba *Corinthios* sua in communcione retinentes incestuosum hominem neglectae disciplinae reos arguebat, seque de illo, etsi absentem, iam tulisse iudicium aiebat, ut qui sic operatus esset, traderetur satanae in interitum carnis? ³ Idem *Paulus*, dum monet *Timotheum*, ne adversus Presbyterum accusationem reciperet nisi sub duobus tribusque testibus, dum hortatur *Titum*, ut quae deesse in Ecclesia sibi commissa iudicaret, pro arbitratu suo corrigeret: nonne hanc potestatem divinitus tributam Episcopus probat apertissime? (§. XXII.) Ut taceam litem Antiochenos inter fideles natam, quam *Apostoli* ipsi cognitam synodali definitione Hierosolymis composuerunt (§. XLVII.).

SCHOL.

¹ *Fiximill. Exercit. 2. tit. 14. §. 44.*

² *Cap. XVIII. 15. 16. 17.*

³ *I. Corinth. P. 3. 4.*

SCHOL. Bohmerus quidem in *dissert. 3. ad Plin. §. 71.* nihil exemplo huic inesse momenti putat, ut iudiciorum ecclesiasticorum consuetudinem ex praxi apostolica derivare liceat. Is sententiam synodi pro laudo, ut iuris consultorum verbo utar, habet, censetque Antiochenos per modum *compromissi* causam hanc controrsam decisioni *Apostolorum* et matrici ecclesiae submisisse. Apparet vero plura hic a doctissimo viro sumpta esse, quam ut fide eius probare possimus. Primum enim Antiochenos controversiam non *Apostolorum* tantum, verum totius etiam ecclesiae Hierosolymitanae iudicio subiecisse statuit, quod est aperte contrarium iis, quae *Lucas cap. XV. 2.* memoriae prodidit. Deinde quis hoc putet ferendum, quod fateri omnino cogimur, hanc si placet interpretationem sequi, *Apostolos* in hac dirimenda controversia non fuisse nisi honorarios ex consensione disceptantium electos arbitros? *Erant illi divinitus creati iudices eiusmodi controversiarum de Religione: neque liberum idcirco Antiochenis erat, utrum ad eos litem suam deferre vellent, nec ne? verum ius ipsum divinum iubebat eos ad Apostolorum tribunal accedere: ut Moshemius verissime docet de reb. christ. ante Constant. M. saec. I. §. 56.* Ipsa denique Hierosolymitani decreti verba, *Visum est Spiritui Sancto et nobis*, satis, opinor, indicant, sententiam ab *Apostolis* pronuntiatam fuisse iudicis auctoritate praediti, non honorarii et pro arbitrio adsciti sententiam.

§. LVIII.

Etiam in usu.

Quam hoc primum exemplo habendorum iudiciorum formam quasi consecrabant *Apostoli*, eam retinuit diu apostolici moris tenacissima *Patrum* religio. Non desunt nec ex prima quidem aetate huius generis conventuum

M

ii-

iudiciorumque celebratorum vestigia a *Tertulliano*, *Cypriano*, *Eusebio* litteris consignata traditaque memoriae posterorum, rariora licet et interdum suboscuro. Nec enim dissimulaverim, caute admodum et temperate christianorum Praesules iure suo iis praecipue temporibus usos fuisse. Suadebat eam moderationem ipsa temporum ratio, ne in suspicionem venirent usurpatae potestatis non suae, quam vitare prudentiae fuit in tanta gentiliū criminandi persequendūque et licentia et libidine. At vix haec silere iussa est, suaeque reddita libertati Ecclesia, quum sua illico divinitus tradita iura explicare apertius maioreque cum fiducia coepit; quae tantum abest ut religiosi *Principes* ad se revocarent, maiestatemque suam iis exercendis laedi quererentur, ut editis etiam constitutionibus Ecclesiae adiudicarent, non conferentes illi quam non habebat potestatem, sed quam divino iure habebat, et agnoscentes, et pro ea qua pollebant supra auctoritate confirmantes.

Schol. Huc refero illa Constantini dicta magnifice in concilio Nicaeno, quae *Ruffinus lib. 1. cap. 2.* descripsit: *Quum resedisset, suscepit a singulis libellos, quos simul omnes in sinu suo continens, nec in eis quid contineretur aperiens, ait ad Episcopos: Deus vos constituit Sacerdotes, et potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi, et ideo nos a vobis recte iudicamur. Vos autem non poteritis ab hominibus iudicari: propter quod Dei solius inter vos expectate iudicium, et vestra iurgia, quaecumque sunt, ad illud divinum reserventur examen.* Abutuntur hoc quidem loco certe, qui eum hoc consilio proferunt, ut quam ea aetas nondum novit, Episcoporum in temporalibus causis divinitus concessam immunitatem persuadeant: sed probandae Episcoporum iurisdictioni sacrae peridoneus est, praecipue quum ei adstipulentur constitutiones Imperatorum non paucae: veluti *Valentiniani* et *Gratiani leg. 23. Cod. Theod. de Episc. Honorii* et *Theodosii leg. 41. Cod. Theod. de Episc.*

Epist. Arcadii et *Honorii leg. 1. Cod. Theod. de relig. Valentiniani*, *Theodosii* et *Arcadii leg. 3. tit. 12. ad calc. Cod. Theod. Iustiniani Novell. 83. cap. 1.*

§. LIX.

Et Imperatorum confessione.

Huius iuris adeo sibi conscii fuerunt Ecclesiae christianae Antistites, ut dum patientes doctrinae severioris Principes nacti essent, nihil revererentur vel admonere, vel etiam reprehendere, si quando pravis suorum consiliis huc se adduci passi sunt, ut rebus se ac negotiis religiosi contra, quam fas erat, ingererent. *Desine, quaeso te*, aiebat *Osium Constantio Imperatori, et memento, te mortalem hominem esse: time iudicii diem, teque ipsum innoxium ad eam diem custodias. Ne te rebus misceas ecclesiasticis, nec nobis his de rebus praecipue, sed a nobis potius disce. Tibi Deus imperium commisit, nobis, quae sunt Ecclesiae, concedidit (§. XLV.).* Et *Ambrosius* in epistola ad *Valentinianum Iun.* *At certe si vel Scripturarum seriem divinarum, vel vetera tempora retraheremus, quis est qui abnuat in causa fidei, in causa, inquam, fidei Episcopos solere de Imperatoribus christianis, non Imperatores de Episcopis iudicare? Eris, Deo favente, etiam senectutis maturitate provectior, et tunc de hoc censebis, qualis ille Episcopus sit, qui laicis ius sacerdotale substernit. Cuius iuris non ignarus Theodosius Iun. in litteris ad concilium Ephesinum: Igitur Candidianum, inquit, praeclearissimum sacrorum domesticorum Comitum ad sacram vestram synodum abire iussimus, sed ea lege et conditione, ut eum questionibus et controversiis, quae circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune*

M 2

ha

1 *Epist. 21. n. 4. 5.*2 *Tom. 1. Concil. Hard. pag. 1346.*

habeat: nefas est enim, qui sanctissimorum Episcoporum catalogo adscriptus non est, illum ecclesiasticis negotiis et consultationibus sese immiscere. Similiter Valentinianum Imp. quum ad synodum indicendam sollicitus esset ab Episcopis orientis, quo fides de consubstantialitate, quam pene labefactavit Constantius, restauraretur, praeclarum hoc responsum dedisse Sozomenus testatur: *Sibi, qui unus e laicorum numero erat, non licere se eiusmodi negotiis interponere. Et ideo Saecerdotes et Episcopi, inquit, quibus haec curae sunt, seorsim per se, ubicumque ipsis libitum fuerit, in unum conveniant.* Vid. Ill. de Marca lib. 2. cap. 5. 6.

SCHOL. Bohmerus in observatione ad cap. 4. Petri de Marca lib. 2. cognitionem de causis fidei largitur, decisionem negat. Hanc Principi summo adiudicat. Qua in re nescio, an ipsi Augustanae confessioni adhaereat: ita enim illa habet art. 7. *Quum igitur de iurisdictione Episcoporum quaeritur, discerni debet imperium ab ecclesiastica iurisdictione.* Porro secundum Evangelium, seu, ut loquuntur, de iure divino, nulla iurisdictione competit Episcopis ut Episcopis, hoc est, his quibus est commissum ministerium verbi et Sacramentorum, nisi remittere peccata. Item cognoscere doctrinam, et doctrinam ab Evangelio dissentientem reficere, et impios, quorum est nota impietas, excludere a communione Ecclesiae sine vi humana, sed verbo. Hic necessario et de iure divino debet eis Ecclesia praestare obedientiam, iuxta illud: *Qui vos audit, me audit.* Quod si autem necessario et de iure divino Episcopis de doctrina cognoscentibus obedientia praestari debet, amabo, quid est, quod ad vim iudicii decisivam praeterea desiderari possit?

1 Lib. 6. cap. 7.

§. LX.

§. LX.

Sed in causis tantum ecclesiasticis.

Ex his porro testimoniis liquido constat, potestatem Ecclesiae iudicariam propriam illam atque, ut aiunt, essentialem non in causis profanis facinoribusque contra civiles leges perpetratis, sed in fidei ac morum ecclesiasticacque disciplinae controversiis dirimendis exerceri (§. XXXVIII.). Apertissime in hanc sententiam est Arcadii et Honorii AA. laudata nuper constitutio: *Quotiens de religione agitur, Episcopos convenit iudicare: ceteras vero causas, quae ad ordinarios cognitores, vel ad usum publici iuris pertinent, legibus oportet audiri.* Quam repetens Valentinianus III. constat, ait, *Episcopos et Presbyteros forum legibus non habere: nec de aliis causis secundum Arcadii et Honorii divalia constituta: praeter religionem posse cognoscere.* Religionis vero causam laxius nonnihil interpretatur constitutio Theodosii, ita, *ut causas universim ecclesiasticas Episcopali iudicio subiectas esse declaret.* Continua lege sancimus, ait, *nomen Episcoporum, vel eorum, qui Ecclesiae necessitatibus serviunt, ne ad iudicia sive ordinariorum, sive extraordinariorum iudicum pertrahatur: habent illi iudices suos, nec quidquam his publicis commune cum legibus, quantum ad causas tamen ecclesiasticas pertinet, quas decet episcopali auctoritate decidi.* Quod omnino consentaneum est indoli principatus sacri atque exemplo Christi reprehendentis hominem, qui se rogabat, ut ad dividendum secum paternam hereditatem fratrem compelleret (§. XXXVI.). Vnde S. Bernardus: *Non monstrabunt, puto, inquit, ubi ali-*

2 Lib. 16. tit. 11. ad calcem Cod. Theod. leg. 3.

3 Lib. 1. de cons. cap. 6.

aliquando quispiam Apostolorum iudex sederit hominum, aut divisor terminorum, aut distributor terrarum. Stetit denique lego Apostolos iudicandos, sedisse iudicantes non lego: Ergo in criminibus, non in possessionibus potestas vestra: quoniam propter illa, et non propter has accepistis claves regni colorum: praevaticatores utique exclusuri, non possessores: Habent haec infima et terrena iudices suos, Reges et Principes terrae. Quid fines alienos invaditis?

SCHOL. Multa Baronius in annal. ad ann. 57. n. 24. seqq. de iudiciaria Ecclesiae potestate disputabat, et ut apparet, Paulum in I. Corinth. cap. VI. 4. ita capiendum statuebat, ut videatur omnino prohibuisse christianis ius suum coram ethnico Magistratu prosequi: iussisse autem causas omnes, tametsi maxime civiles, ad Episcopum deferri, eiusque adquiescere sententiae. Quam doctissimorum annalium ecclesiasticorum scriptoris interpretationem egregiam vocat vir clar. Placid. Fixlmillner Exercit. 2. sect. 4. §. 44. not. censetque a mente Pauli quam longissime aberrasse Espenium, Basnagium, Bohmerum, qui eum textum intelligendum volebant de arbitrio, seu iudicibus litigantium communi compromisso electis, atque adeo publica nequaquam auctoritate praeditis. Atqui haec tamen communis est catholicorum, paucis demtis, loci istius interpretatio, quam nihil video, cur deserendam putemus. Audi enim D. Thomam in eum Apostoli locum: Sed videtur, inquit, esse contra id, quod dicitur I. Petri II. Subditi estote omni humanae creaturae propter Deum, sive Regi tamquam praecellenti, sive Ducibus tamquam ab eo missis. Pertinet enim ad auctoritatem Principis iudicare de subditis. Est ergo contra ius divinum prohibere, quod eius iudicio non stetur, si sit infidelis. Sed dicendum, quod Apostolus non prohibet, quin fideles sub infidelibus Principibus constituti in eorum iudicio compareant, si vocentur; hoc enim esset contra subiectionem, quae de-

betur Principibus: sed prohibet, quod fideles non eligant voluntarie infidelium iudicium.

§. LXI.

Audientia Episcoporum.

Non repugnabo, si quis mature in Ecclesia invaluisse consuetudinem contendat, qua christiani pacis quam iurgiorum amantiores oborta inter se dissidia Episcoporum arbitriis componenda committere sunt soliti. Sidontus Apollinaris persaepe consuetudinis istius meminit 1, et Synesius partem Episcopalis sui muneris non postremam id ipsum esse dicit 2. Ambrosius porro et Augustinus, quanta assiduitate audiendis fidelium controversiis componendisque vacaverint, ipsi de se testes sunt 3. Occasionem pio mori praebuit prior Pauli ad Corinthios epistola, in qua Augustino auctore 4 christianis omnibus praecipiebat, ut dissidiis, si qua nascerentur, dirimendis e suis potius arbitros eligerent, quam non sine quadam christiani nominis prodicione foras gentilium fatigaret. Quod tandem officium ad Episcopos devolutum consuetudine, Constantinus edita lege confirmavit, permittens litigantibus, ut Sozomenus narrat 5, ut ad Episcoporum iudicium provocarent, si magistratus civiles recitare vellent; eorum autem sententia rata esset, aliorumque iudicium sententiis praevaleat, perinde ac si ab ipso Imperatore data fuisset: utque res ab Episcopis indicatas Rectores provinciarum eorumque officiales executioni mandarent.

SCHOL. Exstat ad calcem Codicis Theodosiani lex, quam

1 Lib. 3. epist. 12. lib. 6. epist. 2. 4.

2 In epist. 105.

3 Ambros. epist. 24. August. epist. 213. alias 110.

4 De op. M. nacb. cap. 29.

5 Lib. 1. cap. 9.

quam nonnulli pro hac ipsa lege habent, cuius Sozomenus et Eusebius quoque *de vita Constantini lib. 4. cap. 27.* meminerunt. Eam Seldenus genuinum credidit *de uxore hebr. lib. 3. cap. 28.* quae si sententia vera est, amplissima iam tum potestas Episcoporum in iudicandis causis fuerit, necesse est. Cautum enim in illa est, uti, si *quicumque litem habens sive possessor sive petitor erit, inter initia litis, vel decursis temporum curriculis, sive quum negotium peroratur, iudicium elegerit sacrosanctae sedis Antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiam si alia pars refragatur, ad Episcopum cum sermone litigantium dirigatur.* Ea etiam probata est in *Capitular. Reg. Franc. lib. 6. cap. 366.* Refertur porro ab Ivone *part. 16. decret. cap. 312.* Gratiano *caus. 11. quaest. 1. can. 35. et 36.* et tandem ab Innocentio III. velut a Theodosio edita, et a Carolo M. recepta in *cap. 13. de iud.* Sed validiora sunt Gothofredi argumenta, quam ut eam a Constantino perlatam fuisse credi possit. Bingham *orig. eccles. lib. 5. cap. 2. §. 3.* Espen *part. 3. iur. eccles. tit. 1. cap. 2.*

§. LXII.

Confirmata legibus.

Confirmarunt autem etiam ceteri deinde Imperatores; verum ita, ut appareat, nullam ad Episcopum civilem causam delatam fuisse, nisi quum litigantes sponte eum tamquam arbitrum elegerint. Declaravit hoc disertis verbis Honorius 1: *Si qui ex consensu apud sacrae legis Antistitem litigare voluerint, non vetabuntur; sed experientur illius in civili dumtaxat negotio more arbitri sponte residentis iudicium.* Et iterum 2: *Episcopale iudicium ratum sit omnibus, qui se audiri a Sa-*

cr-

1 *Leg. 7. Cod. de Episc. aud.*

2 *Leg. 8. eod.*

cerdotibus elegerint, eamque illorum indicationi adhibendam esse reverentiam decernit, quam vestris deferri necesse est potestatibus, a quibus non licet provocare. Per iudicium quoque officia, ne sit cassa episcopalis cognitio, definitioni executio tribuatur. Nemo igitur ne quidem contra clericos coram Episcopo experiri cogebatur. In quorum causis, quum circa medium quinti saeculi iurisdictionem suam plus aequo Episcopi extendere niterentur, Valentinianus III. 1 edita lege edixit: Episcopos potestatem non habere iudicandi ne quidem clericos, nisi ex consensu eorumdem per modum arbitrii; neque enim dubium esse, quin nullum Episcopi forum habeant legibus constitutum 2. Primus omnium Iustinianus fuit, qui fori quoddam privilegium Ecclesiae ministris indulsit, quod arctis satis in principio limitibus circumscriptum eas procedente tempore vires accepit, ut aegre dignitatem suam potestatemque ipsi adeo supremi Principes tuerentur, praecipue ex quo invaluit veteribus toties improbata opinio, qui a saeculari transeunt ad statum clericorum, eo ipso a saeculari potestate eximi. Quam divini iuris regulam Paulus ignoraverit necesse est, quando in epistola ad Romanos omnem animam potestatibus sublimioribus subditam esse scribebat. Chrysostomus quoque ostendit, iniquens, quod ista imperentur omnibus et Sacerdotibus et monachis, non solum saecularibus. Id quod statim in ipso initio declarat, quum dicit Omnis anima: etiamsi Apostolus, etiamsi Evangelista, sive Propheta, sive quisquis tandem fuerit. Neque enim pietatem subvertit ista subiectio. Homil. 23. in epist. ad Rom.

SCHOL. Conf. Fleurius *dis. 7. ad Hist. eccles.* Espen *loc. cit. cap. 3. seqq.* Sunt, qui olim clericis omnino interdictum fuisse existimant adire iudices saeculares, idque canonibus saepissime cautum esse. Nec ego diffi-

N

teor,

1 *Novell. tit. 12. tom. 6. part. 2. Cod. Theod.*

2 *Fleurius dis. 7. ad Hist. eccles. §. 4.*

teor, Ecclesiam magis in ministris suis quam in ceteris fidelibus exegisse illam in litigando modestiam, quam Corinthiis tantopere commendabat Apostolus (Espan *loc. cit.*) tulisse tamen, modo id Episcopo consentiente fieret, certum est. Concilii Andegavensis Patres *can. 1.* ita habent: *Clericus non liceat inconsultis Sacerdotibus suis, id est, Episcopis, saecularia iudicia expetere.* Licebat igitur illis consultis: quod etiam ex concilii Agathensis *can. 32.* liquet: *Clericus ne quemquam praesumat apud saecularem iudicem, Episcopo non permittente, pulsare.* De auctore enim clerico legendus est canon, non de reo, ut Gratianus *caus. 11. quaest. 1. can. 17.* Addit canon: *Sed si (clericus) pulsatus fuerit (apud iudicem saecularem), respondeat, non proponat.* Quam Sirmondus lectionem genuinam esse probat ex *can. 11.* concilii Epaonensis, qui sic habet: *Sed si pulsati fuerint clerici, sequi ad saeculare iudicium non morentur.* Ex his discas, clerico quidem auctori non licuisse sine adensu Episcopi laicum in ius vocare ad saecularem iudicem, licuisse autem laico auctori clericum etiam non obtenta venia. Quorum canonum ea videtur ratio fuisse, quod clericus liberae suae voluntati relictus est, utrum iudicio velit contendere, quam libertatem non habet, dum ipse convenitur. Sed non multo post etiam laicis interdictum est reum agere clericum in foro saeculari absque consensu Pontificis: ut ex Concilii Aurelianensis III. *can. 32.* et Aurelianensis IV. *can. 20.* constat. Conf. Franc. de Roye *instit. iur. can. lib. 3. tit. 4. §. 4. segg.* Ian. a Costa *lib. 2. tit. 1. pag. 279.*

§. LXIII.

Tandem in propriam iurisdictionem abiit.

Sed et civilis in laicos iurisdictione multum subinde statutus a Patribus limites praetergressa est. Posteaquam

quam enim aucta primum per episcopalem audientiam (§. LXI.), imperantium deinde beneficio in veram ac propriam iurisdictionem abiisset (§. LXII.), usu demum et diuturna observantia Ecclesiae plena immunitate adquisitam, non defuerunt iuris quidem colores, quibus inducti ecclesiastici iudices potestatem indies magis diminutum ibant. Nam ut de clericis nihil dicam quorum a foro saeculari exemptionem (qua modeste Patres utebantur et ad modum publicis legibus constitutum) immoderate proferebant; ceterarum etiam, quae laicos concernunt, causarum nullum plane genus est, cuius non potiores partem suae cognitioni vindicabant. Cui abusu diversas, speciosas interdum, praetexebant rationes, peccati, quae denuntiationem evangelicam pepercit; iuristurandi religionem firmandis rebus gestis adiectam; qualitatem personarum miserabilium; Iustitiam in foro saeculari vel protractam vel denegatam; nexum ecclesiasticae causae cum profana; aliaque his non absimilia, quibus effectum est, ut fori regnum omne diu penes Ecclesiam esset. Sed, ut fit, abusus querelis locum praebuit, causamque non iniquam investigandis stabilendisque remediis, quibus constituto fori utriusque aequo limite, et tranquillitati publicae et dignitati civilium magistratuum utcumque consultum est.

SCHOL. De Germaniae institutis vid. *Capitul. Caes. noviss. art. 14. §. 4. 5.* Faber *Staats-Canzley tom. 4. pag. 656. 696.* de Gallia et Belgio. Espan *loc. cit.*

- 1 Fleurius *dist. 4. in Hist. Eccles. §. 7.*
- 2 *Cap. 13. de iud.*
- 3 *Cap. 3. de foro comp. in 6.*
- 4 *Cap. 15. de foro comp.*
- 5 *Cap. 6. 10. 11. eod.*

SECTION I.

§. LXIV.

Quae sit iurisdictio Ecclesiae interna.

Praeter *externam* Ecclesiae iurisditionem, de qua actum est haecenus, alia est quam *internam* vocant, et in potestate remittendi retinendique peccata sita est, iuxta illud *Servatoris* : *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt.* Sed de hac Theologi.

SCHOL. Conf. vir. clar. Plac. Fixmillner *exercit.* 2. *sect.* 4. §. 51. pag. 132. *seqq.*

CAPVT VI.

DE POTESTATE ECCLESIAE

COERCITIVA.

§. LXV.

Potestas coercitua Ecclesiae competit.

Iurisditionis sacrae pars altera, quae in coërcendis delictis salutem Ecclesiae laedentibus (§. VI.), corrigendisque pravorum moribus, aut in facinorosis penitus e christianorum societate eiciendis sita est, *potestatis coercituae* nomen habet (§. LVI.). Constat vero duplici iure, poenas scilicet *decernendi*, et *exsequendi* decretas *remittendae*. Illud *ius puniendi*, hoc *iurisditionem* Ecclesiae *criminalem* vocant. Potestatem hanc in Ecclesia christiana non postremis demum saeculis, verum prima quoque et puriore, ut aiunt, aetate receptam fuisse, at-

1 Ioann. XX. 22. 23.

CAPVT VI.

atque interdum exercitam, nemini haecenus, opinor, dubium fuit: adeo enim perspicua huius rei exempla historia sacra prodidit memoriae, ut in controversiam adduci nullo modo possit. Sed causa iuris quae sit, cui exercitium illius competat, quoque in genere poenarum versetur, haec sunt, de quibus varie acriterque disceptatum est.

SCHOL. Exercitae potestatis varia eaque illustria exempla veterum temporum memoria suppeditat. Collegit complura ex Irenaeo, Tertulliano, Cypriano, Eusebio, Theodoro ipse Pfaffius *orig. iur. can. pag. m. 122. seq.* quibus addi permulta possunt alia, si opus esset. Ceterum non hoc mihi nunc propositum est, ut universam Ecclesiae disciplinam explicem, quam pro temporum diversitate aliam atque aliam in hoc capite obtinuisse satis constat omnibus. Quod moneo, ne sit argutus quisquam, qui in vitio ponat, si nihil hoc loco reperit eorum, quae de *poenae ac censurae* discrimine, huiusque variis speciebus acute magis quam vere scholastici disputant. Sciunt qui vetera norunt, nova haec esse iunioris aetatis inventa, enutrita in scholis, ex quibus in forum demum prolata sunt non sine insigni disciplinae mutatione. Olim crimina etiam ad synodum delata non pledebantur, nisi in ordine ad sacramentalem absolutionem. Nullum ea aetate *fori externi* atque *interni* discrimen, neque alius illi, huic alius praeficiebatur iudex, qui delictis inquirendis coërcendisque auctoritatem impenderet, quod Morinus *de administ. poenitent. lib. 1. cap. 9. et 10.* probavit. Inventi huius discriminis laus est propria saeculo duodecimo. Quo recepto semel probatoque, planum fuit eo delabi, ut quae maiores ad *correctionem* maxime *poenitentiamque* iniungebant graviorum etiam facinorum reis, hi per modum *poenae ad publicam vindictam*, pronuntiatique ex formula iudiciorum sententia, infligerent executionisque darent: quo ipso praecipua sincerae disciplinae ratio mi-